

גליון תתקד • ערש"ק פרשת ויגש

• שנת העשרים •

חדש!
מדור שיחות
קודש
עמ' טז

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מדוע שלח יוסף "מטוב מצרים" ליעקב?

אין להסתפק בבכיה!

בדין דלא ישמיע קולו בתפילה

התמסרות לחינוך הילדים!

קובץ זה יוצא לאור
לעילוי נשמת האי גברא רבא, רודף צדקה וחסד
זכה לפזר מכספו להדפסת תורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
הרב החסיד ר' מאיר בהר"ר שמחה יצחק זאיאנץ ע"ה
ס. פאולו ברזיל
נלב"ע ביום ג' סיון ה'תשפ"א
תנצב"ה

ולזכות יבלחטו"א בניו הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה
והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו
יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

התמסרות לחינוך הילדים

בי עבדך ערב את הנער (ויגש מד, לב)

כיצד חשב יהודה להילחם ביוסף מ'מושל מצרים'?

...בענין זה יש לימוד והוראה מפרשת השבוע, פרשת ויגש - שבה רואים שבשביל טובתו של ילד יהודי, ילד אחד, צריכים להשתדל עד כדי מסירת-נפש:

על הפסוק (ריש פרשתנו) "ויגש אליו יהודה", אמרו חז"ל (ב"ר פרשתנו פצ"ג, ו) שבהגשה זו הי' יהודה מוכן לכל, גם למלחמה (שאם לא יסכים יוסף מרצונו לשחרר את בנימין, יעשה עמו מלחמה).

ולכאורה אינו מובן: כיצד חשב יהודה שיוכל להלחם נגד יוסף, בה בשעה שיהודה ואחיו הם מתי מספר, ואילו יוסף הוא המושל בכל ארץ מצרים!?

ואף שיהודה ואחיו היו גבורים גדולים, הרי, יוסף (ובניו) היו גבורים גדולים יותר, כדאיתא במדרש (שם, ז) שכאשר יהודה הראה מעשה גבורה, הראה גם יוסף מעשה גבורה כמותו, ו"מיד תמה יהודה ואמר זה גבור ממני", וא"כ, איך עלה בדעתו להלחם נגדו!?

מסירות נפש עבור ילד יהודי אחד!

וההסברה בזה - בדברי יהודה (למה נכנס לתגר) "כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וגו'" (פרשתנו מד, לב ובפרש"י), דכיון שלקח על עצמו אחריות להביא את בנימין

ליעקב, צריך להשתדל עבורו עד כדי מסירת נפש! וכל זה - אפילו כשמדובר אודות ילד יהודי אחד (שהרי הסכנה היתה רק בנוגע לבנימין, ושאר האחים היו נשארים בשלימותם), בשבילו לבד יש צורך במסירת נפש, בגלל האחריות המוטלת עליו! וזוהי ההוראה ומוסר-השכל לכל אב ואם - שכיון שהקב"ה הטיל עליהם את האחריות על כל אחד ואחת מילדיהם ("ערב את הנער"), הרי, אפילו בשביל ילד אחד צריכים להשתדל (שלא יקרה עמו מה שלא צריך לקרות עם ילד יהודי) עד כדי מסירת נפש.

איך משיגים תוקף שלא להתפעל מהעולם?

ויש להוסיף בביאור הלימוד וההוראה מ"ויגש אליו יהודה" - יהודה דייקא:

"יהודה" - הוא מלשון הודאה, שהוא ענין הביטול וקבלת עול.

ו"ויגש אליו יהודה", הגשה (גם) למלחמה - מורה על החוזק והתוקף, עד כדי כך שמוכן לצאת למלחמה, "איש דרכו לכבוש" (יבמות סה, ב).

והענין בזה - כאמור - שעל ידי הביטול והקבלת עול נעשה החוזק והתוקף שלא להתפעל מכל העולם, ולילך בדרך האמת, דרך התורה והמצוה, ולחנך את הבנים והבנות בדרך התורה והמצוה, ולהשתדל בזה עד כדי מסירת נפש.

(תורת מנחם ח"ב עמ' 158 ואילך)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליין תתקד) היו"ל לפרשת ויגש, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

מדור "מקרא אני דורש" שבפתח הקובץ עוסק בשני הפירושים ברש"י אודות המתנות ששלח יוסף ליעקב, אם שלח לו יין ישן או גריסין של פול, ויבאר באופן נפלא את הטעם לצורך בשני פירושים והמעלה שבכל אחד מהם על זולתו.

במדור "יינה של תורה" עוסק במה שמצינו שכל ישראל נקראים על שם יוסף, ויבאר מהות עבודתו של יוסף ומעלתה על עבודת השבטים והאבות, ולפי זה יתבאר שדווקא עבודת יוסף היא הנותנת כח ועוז לישראל לעבודת השי"ת בעת הגלות.

מדור "חידושי סוגיות" עוסק בדברי הזהר בפרשתנו שהמתפלל לא ישמע תפילתו גם לא לאזני עצמו, ויפלה בשיטות השונות בזה, ויתלה השיטות באופנים שונים במהות גדר חיוב התפילה.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בחוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש.....ב.

יין ישן וגריסין של פול – הי מנייהו עדיף?

איך הוי יין "טוב מצרים" כאשר גפן הוא משכנת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל ולא מצרים? / מדוע שלח יוסף ליעקב "עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים" כאשר רצה שירד יעקב מיד בחזרה למצרים? / ביאור בפירושי רש"י על "טוב מצרים" המבאר את כללות הענין מדוע שלח יוסף "מטוב מצרים" ליעקב

(ע"פ לקושי שיחת חמ"ו עמ' 150 ואילך)

פנינים.....ה.

העור אבי חי בצעיר? (ע"פ לקושי שיחת חמ"ו עמ' 387 ואילך)

למה לקיים מצות כיבוד אב (ע"פ לקושי שיחת חמ"ו עמ' 390)

יינה של תורה.....ו.

מדוע נקראים בני ישראל "יוסף"?

מדוע נקראו בני ישראל בשם "יוסף"? / מפני מה לא הי' יוסף רועה צאן כמו האבות והשבטים? / מאין מקבלים כח לעבודה בזמן הגלות? / יחס האבות והשבטים לגלות ולענייני העולם, והנתינת כח לעבודה בזמן הגלות

(ע"פ לקושי שיחת חב"ה עמ' 258 ואילך)

פנינים.....ט.

אין להסתפק בבכ"י (ע"פ לקושי שיחת ח"י עמ' 148 ואילך)

ההתמסרות הנדרשת בלימוד התורה (ע"פ לקושי שיחת ח"י עמ' 827 ואילך)

חידושי סוגיות.....י.

בדין דלא ישמיע קולו בתפלה

יתלה השיטות השונות בדין לא ישמיע קולו בתפילה - בהגדרת מהות חיוב תפילה / עפ"י סייק ביאור בשי' הזהר בפרשתנו בזה

(לקושי שיחת ח"ה עמ' 192 ואילך)

תורת חיים.....יג.

לפעול פעילות טובות!

דרכי החסידות.....יד.

החסידות – שיבת לכולם!

שיחות קודש.....טז.

התמסרות לחינוך הילדים – "בי עבדך ערב את הנער"

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרס, הרב צבי הירש ולמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. ☎ 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

לחצויות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

המדרש
לעילוי נשמת
האשה החשובה מרת
רחמה חי' פחמא ע"ה
בת יצחק א"ר חוב
ביטריצקין
ולבית משפחתה שדור
גמליקא-הורוויץ

יין ישן וגריסין של פול – הי מיניחו עדיף?

איך היו יין "טוב מצרים" כאשר נפץ הוא משבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל ולא מצרים? / מדוע שלח יוסף לעקב "עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים" כאשר רצה שירד יעקב מיד בחזרה למצרים? / ביאור בפירושי רש"י על "טוב מצרים" המבאר את כללות הענין מדוע שלח יוסף "מטוב מצרים" לעקב

בפרשתנו (מה, כג) מסופר אודות התוודעותו של יוסף לאחיו, שאז צוה עליהם לחזור במהירות אל יעקב אביהם ולהביאו אליו, לארץ מצרים. ובתוך הדברים מספר הכתוב: "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים, ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך".

ובביאור ענין "מטוב מצרים" – מביא רש"י שני פירושים:

"מצינו בגמרא, ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ומדרש אגדה: גריסין של פול".

והנה, מלבד שצ"ב יסוד החילוק בין שני הפירושים, ולמה הוצרך רש"י לשניהם ולא די לו בא' מהם – הרי כד דייקת בלשון רש"י נראה שינוי גדול בסגנונו:

בפירוש הא', רש"י אינו מסתפק בפירוש הדבר ששלח יוסף: "יין ישן" – אלא מוסיף ומסביר **הטעם** לזה שבחר דבר זה: "שדעת זקנים נוחה הימנו" (והיינו, שכיון ויעקב הי' אז זקן, לכן תהי' דעתו נוחה מ"יין ישן");

אמנם בפירוש הב' סתם וכתב "גריסין של פול", אך לא פירש: **מה הטעם** ששלח יוסף דבר זה דוקא?

ב. ואמנם, במפרשים ביארו בכמה אופנים את התועלת המיוחדת עבור יעקב מ"גריסין

משוללי כשרון. בילדים החכמים ובעלי הכשרון, מפותחים כל כוחות הנפש והחושים יותר מאשר בילדים הטפשים משוללי הכשרון. אך גם הילדים הלא-מפותחים הם ילדים, וגם בהם ישנה אותה משיכה להוריהם כמו שזה בילדים המוכשרים, אלא שבהם זה מתבטא בצורה מטופשת.

ילד חכם, גם כאשר טוב לו, כשיש לו כל מה שהוא רוצה, והוא שמח ומחייך, וגם כאשר לא טוב לו, כשאין לו כל מה שהוא רוצה, והוא עצוב – הוא תמיד ליד הוריו. כשטוב לו הוא שמח בפני הוריו, וכשלא טוב לו הוא בוכה בפני הוריו. ואילו ילד טיפש הרי כל זמן שיש לו במה לשחק, הוא עסוק במשחקי-הילדות שלו ושוכח על אבא-אמא, רק כאשר לוקחים ממנו את משחקיו, או כשמישהו מרביץ לו, אז הוא נזכר שיש לו הורים ורץ אליהם בבכי מר "איי אבא!".

למותר להסביר את הנמשל. כל נשמות ישראל יודעות מי הוא אבינו מלכנו אב הרחמים, אלא ישנם כאלה, לא עלינו, שכל זמן שיש להם במה לשחק הרי הם כל כך שקועים במשחקיהם ששוכחים ח"ו על אבינו מלכנו, אך כולם, בלי יוצא מן הכלל, יודעים שאבינו שבשמים הוא אבינו מלכנו. וזה בא בירושה מאברהם אבינו שפתח את צינור מסירות הנפש לפרסם אלקותו יתברך בעולם.

חסידות – מרשות היחיד לרשות הרבים

הבעל שם טוב נ"ע פתח את הצינור של חסידות. לפני הבעל שם טוב גם כן היו כמה וכמה צדיקים, חסידים, שהדריכו כמה וכמה תלמידים בדרכי החסידות, אך היו אלה יחידי סגולה, יהודים צדיקים שהיו חסידים.

הבעל שם טוב נ"ע הוציא את החסידות מרשות היחיד והכניסה לרשות הרבים, שלא רק יחידי סגולה יכולים להיות חסידים, אלא שהרבים צריכים להיות חסידים, והראה את דרכי החסידות שאף אנשים פשוטים יכולים להיות חסידים.

הרבי [רבנו הזקן] פתח את הצינור של מסירת הגוף על חסידות. עשרים וחמש שנים נוסע הרבי לפרסם אלקותו יתברך על פי תורת החסידות ובדרכי החסידים, ולאחר מכן הוא מקבל על עצמו יסורי בית הסוהר, שבכך פעל הרבי למעלה, שחסידות תהי' לכל, שאפילו אלה שאינם שקועים במושכלות עיוניים גם יוכלו לקלוט מושכל עיוני חסידי.

אלא, כדי שיוכלו להסביר השכלה חסידית, שהיא שכל אלקי, זקוקים לזכות שמלמעלה יתנו לו את המלים ואת הענינים שבהם יסבירו את המושכל החסידי.

(תרגום מאגרות קודש ח"ד עמ' תמח ואילך)

המודר כדפוס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נפ"ק כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצ"ח

לקראת שבת

של פול":

יש שכתבו בפשטות, שהם "מאכל רך וטוב לזקנים" (הואיל משה – באר היטב); ויש שהביאו ש"גריסין" אלו מביאים את השינה, ולכן "שייך לזקן לפי שאין לו שינה כראוי כדרך הזקנים חלושי הטבע" (דברי דוד); ועוד נתנו טעם אשר "הגריסין משמחין את מי שמיצר בנפשו, ולפי שיוסף ידע שיעקב ה' שרוי בצער עד עכשיו, וגם עתה יהי' מיצר לצאת לחוצה לארץ . . לפיכך שלח לו גריסין לשמחו" (נחלת יעקב. ועד"ז בדברי דוד שם).

אך בזה מתחזקת הקושיא על רש"י, למה שתק ולא כתב (עכ"פ א') מטעמים אלו? ואין לתרץ שסמך רש"י על התלמיד שיבין טעמים אלו מעצמו – שהרי בפירושו הא' ד"ין ישן" ראה רש"י לפרש **להדיא** הטעם ש"דעת זקנים נוחה הימנו" (ולא סמך על התלמיד שיבין זה מעצמו).

ג. וי"ל בביאור הענין:

משמעות התיבות "מטוב מצרים" היא – שיוסף שלח לאביו (הנמצא בארץ **כנען**) מאותם דברים טובים הנמצאים במיוחד בארץ **מצרים**.

מה הם הדברים שבהם נשתבחה מצרים? כבר פירש לנו רש"י לעיל בפ' לך (יג, ט) אשר ארץ מצרים היתה ידועה בשבחה לענין "זרעים" (בכתוב שם משבח את כנען הירדן שהיתה "כגן ה' כארץ מצרים", ורש"י מפרש: "כגן ה' – לאילנות; כארץ מצרים – זרעים").

וזהו שבפירושו הב' מפרש רש"י ש"טוב מצרים" היינו "גריסין של פול", ולא הוצרך להוסיף טעם והסבר – כי מובן הוא בפשטות, שיוסף שלח לאביו מאכל שהוא משבחה המיוחד של ארץ מצרים ("מטוב מצרים"), והיינו "גריסין של פול" שהוא מהזרעים שנשתבחה בהם מצרים (והי' בפרט מאכל חשוב במצרים – ראה בהנסמן ב"תורה שלימה" על אתר אות (ע).

אולם הפירוש הא' שמביא רש"י, "יין ישן" – אינו מתיישב כ"כ בפירוש התיבות "מטוב מצרים", שהרי מצינו (כנ"ל) שארץ מצרים נשתבחה בזרעים ולא באילנות, ואם כן קשה לומר על היין (שמקורו בעץ הגפן) שהוא "טוב מצרים" (וראה עוד בשיחת ש"פ חוקת תשמ"ה). ואדרבה, ארץ כנען היא זו שנשתבחה בענין היין – "ארץ חטה ושעורה וגפן" (עקב ח, ח) – ואין ישלח יוסף לאביו, הנמצא בארץ כנען, יין בתור "טוב מצרים"!

ולכן דוקא בפירוש זה הוצרך רש"י להוסיף ולתת טעם – ("יין ישן) **שדעת זקנים נוחה הימנו**", וכדלקמן.

ד. הנה הפירוש הב', "גריסין של פול", מיושב הוא היטב בהתיבות "מטוב מצרים" (כנ"ל ס"ג) – אבל אין הוא מתיישב כל כך בתוכן הכללי של הענין (בהבא לקמן – ראה גם משנ"ת במדור זה בש"פ ויגש תשס"ז, וצרף הדברים לכאן):

החסידות – שייכת לכולם!

אדמו"ר הזקן מקבל על עצמו יסורי בית הסוהר, שבכך פעל למעלה, שחסידות תהיה לכל, שאפילו אלה שאינם שקועים במושכלות עיוניים גם יוכלו לקלוט מושכל עיוני חסידי

ההכרה באלקות ישנה בכל בני ישראל

[קטע משיחה קדושה מאת הוד כ"ק אדמו"ר הרשב"ב נ"ע:]

חסידות ניתנה לכל, גם אלה שאינו שקועים במושכלות עיוניים מסוגלים להבין מושכל עיוני חסידי. זהו ההבדל בין חסידות לחקירה כולל מחקר אלקי, שאת ההשכלה החסידית העמוקה אפשר להסביר אפילו למי שאי אפשר להסביר לו השכלות אחרות.

אברהם אבינו פתח את צינור מסירות הנפש על פרסום אלקותו יתברך בעולם, עד אברהם אבינו היו כמה וכמה צדיקים גדולים שלמדו איך צריכים להיות עובד אלקים, אך היו אלה יחידים, ובלי פרסום. אברהם אבינו חידש שני ענינים. דבר ראשון מה שהוציא את הענין של אלקות מרשות היחיד לרשות הרבים בפרסום גדול. דבר שני מה שפתח את צינור מסירות הנפש על פרסום אלקות בעולם, שבשעה שישב בבתי הסוהר ואף כשהשליכו אותו לכבשן האש באור כשדים עמד ודיבר ברבים אודות בורא העולם ברוך הוא.

אברהם אבינו במסירות נפשו לפרסם אלקותו יתברך בעולם, הנחיל לנו לנצח שכל בני ובנות ישראל לא זו בלבד שיש להם אהבה בלתי מוגבלת לאלקות במסירות הגוף בפועל ממש, אלא יש להם גם הכרה באלקות. ההתבטאות היהודית הכלל עולמית: "השי"ת יעזור", "תודות להשי"ת", מהוות עדות להכרתם הפנימית של בני ישראל באלקות.

ההכרה באלקות ישנה בכל בני ישראל, הן באנשים והן בנשים, הן במקיימי תורה ומצוות והן באלה שאינם מקיימי תורה ומצוות, בכולם, ללא הבדל, ישנה ההכרה באלקות. כמו שתנינו מכיר ונמשך אל הוריו למרות שאין לו שום מושג מה זה אב ומה זו אם, כך מכירים ונמשכים לאלקות כל בני ישראל, אנשים ונשים, דתיים ולא דתיים.

ישנם סוגים שונים של ילדים. ישנם ילדים חכמים בעלי כשרון, וישנם ילדים טפשים

הזדהות חיים

מכתבי עצות והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

לפעול פעולות טובות!

כאב"ד העיר בריאלה שברומניה, ובשעת קבלת המכתב כיהן כרב שכונה בחיפה].

והנה במה-דברים-אמורים [שחושב שאין ביכולתו] באם יביט על הנ"ל כענין של מעמסה ועבודה קשה, משא"כ כשיראה הענין לאמיתתו, שזהו ענין משמח שיכול לפעול לטובה לכמה וכמה מבני ישראל, ושגם בזה נאמר לא עליך המלאכה לגמור, אז בקל יכול לעשות בזה כפי יכולתו ובאופן דלאט לאט והליכה מדרגא לדרגא מן הקל אל הפחות קל, ובאופן שלא יתייגע ביותר,

ובודאי שהרופא המטפל בו, לא רק שיסכים על זה אלא שגם יעודדו ויחזקו, וגם העבודה האמורה מביאה חיזוק בריאות הגוף כפשוטו נוסף על שאר הוראות הרופא,

(אנרות קודש ח"ח עמ' רפ)

מחויבות להשפיע על הזולת

...ומה ששואל מה כוונתי לפעולות הטובות שעליו לעשות. הנה פשוט הדבר בכמה מקומות בספרנו הק' ולכל לראש בפסק דין דרבי עקיבא אשר ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה, ובמילא כמו שמחויב להשתדל בעצמו בלימוד התורה ובקיום המצוות הנה צריך לעשות בזה להשפיע גם על זולתו בכיוון זה, והוא בקביעות שיעורי לימוד ברבים (מובן שהלימוד צריך להיות בדבר המובן לרבים, היינו קיצור שו"ע עין יעקב חומש וכה"ג) וסידור שיעור תהלים לאמרו לאחר התפלה בבית הכנסת ולעורר על דבר קיום מצוות מעשיות וכו' וכו'.

מובן שבכל מקום ומקום משתנים אופני התעמולה בזה אבל השינוי הוא רק בהאופנים אבל לא במטרת התעמולה שהוא קירוב לבם של בני ישראל לאבינו שבשמים ע"י זירוז בלימוד התורה וקיום המצוות, ויגעת - ומצאת.

(אנרות קודש ח"ח עמ' סח)

חלישות? איפכא מסתברא!

...ומה שמבאר מצב רוחו - מהחלישות [של אחרים] באיזה מפעולות [מסוימות של עניני קדושה]...

מובן וגם פשוט, שאיפכא מסתברא, וכדוגמת האדם בעצמו - שכשמרגיש חלישות באיזה מאבריו, פשיטא שאין זה טעם שיביא הוא חלישות בשאר האברים. ואדרבה אחד מדרכי הרפואה להאבר שנחלש - הוא ע"י חיזוק ותוספת חיזוק בשאר האברים. והרי כל ישראל הם קומה שלימה אחת...

במלות אחרות, באם רואה (והרי הכל בהשגחה פרטית) שבנקודה אחת או יותר, ישנה חלישות, בודאי שזהו הוראה באצבע מלמעלה, שעליו לעורר השייכים לזה על דבר החלישות, ולפעול בעצמו - שיכפלו וישלשו פעולות האמורות, בכדי למלאות מה שחסר והוספה. וגם זה עיקר בהאמור - שכיון שלפום גמלא שיחנא, הנה דרישת הוספה האמורה ה"ה הוכחה שהוסיפו לו גם בכחות נוספים ויכולתו שיוסיף כהנה וכהנה, בפעולותיו שעד עתה. ועליו רק להוציא הנ"ל מהכח אל הפועל, וק"ל. ולפשיטות הענין אין הדבר דורש ביאור נוסף.

ואחכה לבשו"ט בכל האמור, וגם מפעולתו על חבריו בנקודה האמורה, וגם בזה אין לך דבר העומד בפני הרצון.

ברבכה לבשו"ט.

(אנרות קודש ח"ח עמ' שכא)

מעמסה ועבודה קשה? ענין משמח לפעול לטובה!

במענה למכתבו . . בו כותב אודות מצב רוחו וכו' שלכן אין ביכולתו לעשות מה בהנוגע לעולי רומיניא [הוספת המו"ל: הנמען שימש בעברו

יוסף הרי צוה לאחיו "מהירו ועלו אל אבי . . ומהרתם והורדתם את אבי הנה" (מה, ט-יג). ומכיון שחזרתם לארץ כנען היתה רק לזמן מועט, על מנת שימהירו לשוב למצרים ביחד עם יעקב אביהם - מובן שאין להם צורך בכמות מרובה של מזון, שהרי בלאו הכי חוזרים ובאים למצרים, והיו סמוכים על שולחן יוסף וכו'.

ומעתה מובן, שזה ששלח יוסף לאביו "עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים", הוא בתור מתנה לַכבודו (ולא כדבר המוכרח להחיותו ברעב); ולכן לא מסתבר שיוסף שלח לאביו סתם מזון משובח שיהי' לו לאכילה, אלא מסתבר ששלח דבר מיוחד, המבטא את כוונתו לכבד את אביו.

וזהו שבפירוש הא' מפרש רש"י "שלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו" - היינו, ששלח דבר של נחת רוח ותענוג (ולא מזון המוכרח לשבור רעבוננו), שבזה מודגש רצונו וכוונתו לַכבד את אביו.

והלשון "מטוב מצרים" - עכצ"ל (לפי פירוש זה) שהכוונה בזה היא להדבר הכי טוב ומתאים שהי' במצרים, בתור מתנת כבוד לַיעקב.

ה. ומעתה יובן למה הוצרך רש"י לשני הפירושים ולא די לו בא' מהם - כי בכל אחד מהם מעלה שאין בחבירו:

הפירוש הב' מתאים הוא היטב מצד פירוש התיבות "מטוב מצרים" - כי "גריסין של פול" הם מאכל משובח המיוחד למצרים, אבל אינו מתיישב כ"כ מצד תוכן כללות הענין; ואילו הפירוש הא' אינו מתיישב כ"כ בלשון "מטוב מצרים" - שהרי לא מצינו שארץ מצרים נשתבחה ב"יין, ואדרבה - אך מתאים הוא מצד תוכן הענין, שנתכוון יוסף לכבד את אביו ולכן שלח לו דבר המתאים לפניו במיוחד ("דעת זקנים נוחה הימנו").

ולדרך זו יומתק גם לשון רש"י, שמקדים להפירוש הא' את הלשון "מצינו בגמרא" - לשון יוצאת דופן בדברי רש"י [כי: (א) ברוב המקומות כותב רש"י בלשון סתמית: "ורבותינו דרשו" וכיו"ב, מבלי לפרש מקור הפירוש, אם בגמרא או במק"א. (ב) גם כאשר מציין רש"י בפירוש לגמרא, הרי הוא נוקט בלשון "פירשו .. במסכת פלונית" וכיו"ב (ולדוגמא: ראה פרש"י וישב לו, כה), והלשון "מצינו (בגמרא)" אינה רגילה כלל].

ועפנה"ל יש לבאר, דנתכוון בזה רש"י להדגיש שהפירוש ד"יין ישן" אינו מתאים כ"כ בלשון המקרא "מטוב מצרים" (כי תיבות אלו כשלעצמן משמען באופן אחר, וכנ"ל בארוכה) - אלא זהו פירוש מחודש ש"מצינו בגמרא"; והיינו, שכיון והגמרא ענינה הוא בעיקר פירוש ההלכות (ולא ביאור לשון המקרא כשלעצמו), לכן "לומדת" הגמרא את הענין כפי שמתאים להלכה של כיבוד אב, ומצד זה מתאים הי' שיוסף ישלח דוקא "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו".

למהר לקיים מצות כיבוד אב

מהרו ועלו אל אבי ג' ומהרתם והורדתם את
אבי הנה (מה, ט-יג)

יש לבאר דיוק לשונו של יוסף "אל אבי"
לשון יחיד, ולא "אבינו" לשון רבים:

בדבריו אל אחיו מדגיש יוסף שעליהם
למהר ביותר בהבאת יעקב למצרים: "מהרו
ועלו", "ומהרתם והורדתם".

והטעם למהירות זו הוא מפני שכ"ב
השנים שלא ראה יעקב את יוסף היו "כנגד
כ"ב שנה שלא קיים יעקב כבוד אב ואם"
(לשון רש"י וישב לו, לד ד"ה ימים רבים, וראה גם
רש"י ישן ס"פ תולדות), ומכיון שכ"ב שנים אלו
נשלמו, אין מקום לעכב את פגישתם של
יעקב ויוסף אפילו לרגע אחד נוסף, ע"ד
לשון רז"ל "לא עכבם המקום כהרף עין"
(ראה רש"י (ממכילתא) בא יב, מא).

וזהו מה שאמר יוסף "אבי" ולא "אבינו",
לרמז להם שטעם המהירות הוא כדי שיוכל
כבר לקיים מצוות כיבוד אב, דבר שלא הי'
יכול לעשות במשך כ"ב שנים, בגלל העונש
שקיבל יעקב על שלא קיים מצוות כיבוד
אביו.

העוד אבי חי בצער?

אני יוסף העוד אבי חי (מה, ג)

צ"ע - כפי שהקשו כמה ממפרשי התורה
(ראה ריב"א עה"ת, כלי יקר, ועוד) - מהי שאלת
יוסף אם עוד אביו חי, והלא במשך הדין
ודברים בין יוסף ואחיו נזכר פעמים רבות
יעקב אבינו ואי רצונו לשלוח את בנימין,
וא"כ כבר ידע יוסף שחי הוא?

וי"ל, דאין זו שאלה אלא תמיהה, וכמו
שמצינו ברש"י על הפסוק "השומר אחי
אנכי" - "לשון תמיהה הוא" (בראשית ד, ט).
והיינו, דמכיון ש"אין אדם מקבל תנחומין
על החי וסבור שמת, שעל המת נגזרה גזירה
שיתכח מן הלב ולא על החי" (כדפרש"י לעיל
עה"פ וימאן להתנחם (וישב לו, לה)), ונמצא שיעקב
התאבל "על בנו ימים רבים" (שם, לד), תמה
יוסף "אני יוסף העוד אבי חי" - אחרי ש"אני
יוסף" וחי עדיין, כיצד יכול אבי לחיות בצער
עצום כזה כ"ב שנים (וראה גם ש"ך עה"ת, צרור
המור, ועוד כאן)?

וטעם הבעת תמיהה זו בפני אחיו היא
כהקדמה וזירוז לבקשתו "מהרו ועלו אל
אבי ג' ומהרתם והורדתם את אבי הנה"
(פרשתנו מה, ט-יג) - שבגלל עוצם הסכנה, עד
כדי סכנת נפשות בצער של יעקב - ימהרו
לבשר ליעקב את הבשורה ולהביאו אל יוסף
בזריזות ובמהירות הכי גדולה (וראה גם עקידה
כאן).

בשלילת תפילה בקול רם "להורות הכנעה
ואימה ויראה לפני השי"ת". ונמצא,
שעצם גדר הכוונה מחייבת תפלה בלחש.
ומעתה, זהו גם הטעם שהב"י ס"ל שלא
הותר להגביה קולו סתם כדי שאנשי ביתו
ילמדו כו', כי הדיבור בקול רם הוא היפך
גדר התפלה, וכל ההיתר הוא רק היכא דאי
אפשר לו לכוין אם לא יתפלל בקול רם,
שאז גדר התפלה עצמה (כוונה ומחשבת
הלב) מחייב דיבור בקול רם.

ומעתה יש לבאר היטב הא דהזהר
ס"ל שהתפלה בלחש היינו שלא יהיה
נשמע אפילו לאזניו, דהא ע"פ הסוד לא
זו בלבד שעיקר ענין התפלה הוא הכוונה
ומחשבת הלב, אלא עוד זאת, שתפילת
העמידה היא תכלית הדביקות שבתפילה
גופא עד שמרגיש איך שאין מציאות
מבלעדי השכינה (כידוע בענין ד' שלבים
דהתפלה ע"פ הסוד). כי זה התוכן הפנימי
דמה שאמרו (ברכות לג.) שבתפילת העמידה
האדם הוא כעומד לפני המלך (ועיי' שבת י.),
שאין זה רק תיאור מצב המתפלל, אלא זה
גופא הוא תוכן ענין התפלה, מה שהאדם
עומד לפני המלך בביטול מוחלט, וזהו
גם הטעם שתפלה צ"ל בלחש דוקא, שאין
מציאותו בולטת כלל, ולהכי ע"פ הסוד
לא יושמע אפי' לאזני עצמו כי דוקא בזה
בא לידי ביטוי גודל הביטול של תפילת
העמידה, שאין מורגשת מציאות האדם, עד
שהוא עצמו אינו שומע את קול תפילתו
(ועיי' מחזיק ברכה סקמ"א סק"ב שהנהגה זו אינה
להמון העם. ועיי'ע מש"כ בברכ"י סק"א שם,
ובנתיבות עולם למהר"ל נתיב העבודה פ"ב).

האיסור דהשמעת קול בתפלה הוא רק
איסור צדדי ("מקטני אמנה", "מנביאי
שקר"), כי בעצם, מצד גדר התפלה צריכה
התפלה להיות בקול הנשמע דוקא, ורק
מצד החשש ד"קטני אמנה" נאסר כו'.
ועפ"ז יש לומר שזוהי דעת הטור שמותר
להגביה קולו בשביל שילמדו בני ביתו
להתפלל, כיון שכל האיסור להגביה קולו
הוא רק איסור צדדי, והותר גם בשביל טעם
כזה.

אבל מאידך אף אי נימא דעיקר ענין
התפלה הוא בקשת צרכיו ולהכי תפילה
היא מצוה שבדיבור, מ"מ יש מקום לומר
דעצם גדר התפלה מחייב דיבור בלחש
דוקא, והיינו לפי שתפילה היא בקשה מאת
מלך מלכי המלכים הקב"ה, וצ"ל באימה
וביראה, ולכן צ"ל התפלה בלחש דוקא,
שאין זה מכבודו של מלך לדבר לפניו בקול
רם, כלומר, הדיבור בלחש מורה על האימה
ופחד בעמדו לפני מלך מלכי המלכים
הקב"ה.

אולם לדעת הב"י, עיקר ענין התפלה
הוא הכוונה ומחשבת הלב, עבודה שכלב
(עיי' בלקו"ש חל"ה ויגש א, שהדבר עולה היטב
במה ששינה בשו"ע ריש סי' קא מל' הרמב"ם),
וזהו גם הטעם שצ"ל התפלה בלחש דוקא,
כי הדיבור בקול רם הוא היפך כוונה עמוקה
ורגש פנימי דהלב (והא דאמרו בכ"מ דקול
מעורר הכוונה היינו רק דהוי גרם לעורר
הכוונה, אבל מובן דכשהאדם מתעורר
בכוונה ורגש הלב, הרי קול רם מבלבל
הכוונה. ועיי' היטב בשל"ה שער האותיות
פב, ב. וראה שער הכוונות בתחלתו

מהו נקראו בני ישראל "יוסף"?

מהו נקראו בני ישראל בשם "יוסף"? / מפני מה לא ה' יוסף רועה צאן כמו האבות והשבטים? / מאין מקבלים כח לעבודה בזמן הגלות?

יחס האבות והשבטים לגלות ולענייני העולם, והנתינת כח לעבודה בזמן הגלות

בני ישראל כולם נקראו על שם יוסף, כמו שנאמר (תהלים פ, ב) "רועה ישראל האזינה, נוהג כצאן יוסף".

הטעם לכך שנקראו ישראל על שם יוסף, הוא משום "שהוא פרנסם וכלכלם בימי הרעב" (רש"י שם), כמסופר בפרשתנו (מז, יב) "ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל בית אביו לחם לפי הטף". ומכיוון שמציאותם של בני ישראל התקיימה אז בזכות יוסף, לכן נקראים בני ישראל על שמו לנצח.

אבל תמוה מאוד, כיצד יתכן לומר שבני ישראל ייקראו על שם מי שהצילם לפני שנים רבות, ובפרט שהצלה זו הייתה במשך תקופה קצרה בלבד?

טרוד בענייני מצרים אך דבוק בהשי"ת בתכלית

עבודת השי"ת של יוסף הצדיק הייתה שונה מעבודתם של שאר השבטים (בהבא לקמן ראה בארוכה תורת חיים בראשית ח"ב קא, ד ואילך. וראה גם לעיל שיחה ב' לפרשת וישב):

כל השבטים היו רועי צאן. ולא בכדי בחרו לחלקם פרנסה זו, אלא משום שכל שאר ענייני מסחר וכדומה מטרידים את הנפש ומפריעים את האדם מעבודת השי"ת. ואילו רעיית הצאן היא עבודה שאינה דורשת העמקת והטרדת הנפש, וכך היו יכולים לעבוד את השי"ת באין מפריע.

לקראת שבת

יא

תפילה צ"ל בלחש, או דילמא הוא דין בכוונת התפלה, דהיות שמהות התפילה היא "עבודה שבלב" צריך שתהיה בלחש דוקא.

ומעתה יש לומר שג' אופנים הנ"ל מודגשים בחילוקי הגירסאות בהלימוד מתפלת חנה. דלפי הגירסא שלפנינו "מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו", הלימוד הוא (כפשוטו הלשון) **האיסור** להגביה קול, שהוא כאיסור צדדי; לגירסת הרשב"א והרא"ש "מכאן למתפלל שלא ישמיע קולו בתפלתו", ה"ז נוגע לגוף ענין התפלה, אבל בשייכות לדיבור שבה, דאופן הדיבור צ"ל שלא ישמיע קולו; ואילו לגירסת הרי"ף "שצריך שתהא תפלתו בלחש", שכתב בלשון חיובי, ה"ז לפי שתפלת לחש הוא מעצם החפצא תפלה עבודה שבלב.

ובאמת י"ל דשורש פלוגתא הנ"ל אם מותר להשמיע קולו לאחרים – נובע מפלוגתא כללית יותר בהגדרת עיקר ענין התפלה. דהנה ידוע שבגדר חיוב התפלה יש ב' ענינים (א) בקשת צרכיו, כפשוטו הדבר, (ב) עבודה שבלב, כדורשינן בש"ס ריש תענית עה"פ "ולעבדו בכל לבבכם", "איזו היא עבודה שהיא בלב . . . זו תפלה". ולפ"ז י"ל שהאופנים הנ"ל תלויים בהגדרת העיקר מבין השנים, דאת"ל שבקשת צרכיו עיקר, ה"ה בעיקרה מצוה שבדיבור, כאדם המבקש צרכיו מאת המלך, שבקשתו ע"י דיבור. ולפ"ז יש מקום לומר שדיבור התפלה צ"ל דוקא בקול הנשמע לאחרים, כי זהו גדר הדיבור, בשביל הזולת. דאע"פ שהקב"ה יודע מחשבות, מ"מ מצד האדם המתפלל צ"ל בקשתו בצורה שבה מבקשים ממלך בשר ודם, ומעתה מובן שבעצם צ"ל דיבור הנשמע דוקא. וא"כ צ"ל שכל

עושה לתכלית זה, ופירוש עד כלשון בדי", אבל הב"י עצמו פ"י "שהיה מגביה קולו עד שהיה נמשך מזה במקרה דילפון מיניה בני ביתיה אע"ג דתניא המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר (ברכות כד:) הא איתמר עלה (שם) דאם אינו יכול לכוין בלחש מותר כו". ומסיים בב"י שם: וכן פירשו הר' יונה והרא"ש בפרק מי שמתו. ונמצאה פלוגתא בטעם ההיתר להשמיע קולו לאחרים, דלהטור מותר אפי' רק כדי שילמדו אנשי ביתו להתפלל, משא"כ להב"י ההיתר הוא רק כאשר ע"ז יוכל לכוין כדבעי.

והנה מקור הדין דלא ישמיע קולו ילפי' בש"ס (ברכות לא.) ממ"ש בחנה "וקולה לא ישמע", "יכול ישמיע קולו בתפלתו כבר מפורש על ידי חנה שנאמר וקולה לא ישמע", ולהלן שם בסוגיין "כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה . . . וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו" (כ"ה הגירסא לפנינו), אבל בחי' הרשב"א על אתר הגיה "מכאן למתפלל שלא ישמיע קולו בתפלתו" (ועד"ז הוא ברא"ש (ברכות פ"ה ס"ח) וטור כאן). ובר"י בסוגיין איתא "מכאן למתפלל שצריך שתהא תפלתו בלחש". וצ"ב בטעם חילוקי הגירסאות.

והנראה בזה, דהנה בגדר השמעת קול בתפלה יש בכללו ב' דינים, לשלילה ולחיוב, א' דין איסור שאסור להשמיע קול בתפלתו [ועד"מ מ"ש בברייא דלעיל בברכות כד:] "המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה", "המגביה קולו בתפלתו הרי זה מנביאי השקר", ב' דין חיובי שמצות התפילה לאמרה בלחש מצד עצם גדר התפלה. ובדין הב' גופא יש לחקור אם הוא דין בדיבור התפילה, שהדיבור

בדין דלא ישמיע קולו בתפלה

יתלה השיטות השונות בדין לא ישמיע קולו בתפילה – בהגדרת מהות חיוב תפילה / עפ"י יסיק ביאור בשי' הזהיר בפרשתנו בזה

בוהר פרשתנו רי, א: לא אצטרך ליה לבר נש למשמע קליה בצלותיה אלא לצלאלה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר, וסימניך והקל נשמע (פרשתנו מה, טז), קל בלא וא"ו נשמע, דא היא צלותא דהיא בחשאי דכתיב בחנה וקולה לא ישמע דא היא צלותא דקב"ה קביל. כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא יאות וליחדא יחודא דמריה כדקא יאות בכל יומא. ע"כ.

והחיד"א בניצוצי הזהר ציין ע"ז לשל"ה שביאר דדעת הזהר היא שלא רק שלא ישמיע קולו לאחרים בתפילתו אלא שגם לא ישמיע לאזני עצמו, והביאו נמי הזהר פ' ויקהל (הובא בב"י אר"ח סי' קמא ועוד) שמשמעו כך. וכן פי' דעת הזהר בעולת תמיד להרח"ו ענין התפלה, והחיד"א בברכ"י סק"א סק"ג, מחזיק ברכה סי' תקפב אות ז' ועוד (ודלא כמ"ש המג"א אר"ח סי' קא); דהא דקיי"ל לא ישמע קולו בתפלה (ברכות לא.) היינו שאפי' הוא עצמו לא ישמע

קולו, ויהא בחשאי ממש. ובאמת הכי נמי דעת התוספתא, כמ"ש בטור אר"ח סי' קא י"א הא דאמר שלא ישמיע קולו בתפלתו שצריכה שתהיה בלחש עד שלא תשמע אפילו לאזניו ומביאין ראיה מן התוספתא (ברכות ג, ט) יכול יהא משמיע לאזניו כבר פירש בחנה וקולה לא ישמע, ומסיים "ומיהו בגמרא דידן (ברכות לא.) אינו ממעט אלא השמעת קולו דמשמע שמשמיע קולו לאחרים אבל לאזניו יכול להשמיע והכי איתא בהדיא בירושלמי (רפ"ד דברכות) כו"ל. ויל"ע במאי קמיפלגי.

והנה אף שלכו"ע אסור להשמיע קולו לאחרים, איתא בירושלמי שם ר' יונה כד הוי מצלי בכנישתא הוה מצלי בלחשיה וכד הוה מצלי גו בייתיה הוה מצלי בקלא עד דילפון בני ביתא צלותיה מיניה". ובטור שם למד מכאן ד"אם משמיע קולו . . . שילמדו ממנו בני ביתו מותר", ופי' מהר"י אבוב (הובא ביתה יוסף) דלהטור הא דילפון מר' יונה בני ביתה היינו "שהיה

לקראת שבת

ז

לעומתם, יוסף הי' טרוד בכל מיני טרדות של עיסוקים בעניינים גשמיים. תחילה הי' ממונה על בית פוטיפר, כמו שנאמר "ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו" (וישב לט, ד); אחר כך, בהיותו בבית האסורים, הנה "את כל אשר עושים שם הוא הי' עושה" (שם, כב); ולבסוף, בהיותו משנה למלך, הי' מנהל את כל ענייני מצרים, כפי שאמר לו פרעה "על פיך ישק כל עמי" (מקץ מא, מ), תפקיד הכרוך בטרדות עצומות!

יתירה מזו: לא זו בלבד שיוסף הי' טרוד בענייני העולם הגשמיים, אלא הי' נתון בגלות תחת שליטת אומות העולם. ואפילו בהיותו משנה למלך הרי הי' זה באופן ש"הכסא אגדל ממך" (שם), והיינו שהוא הי' נתון תחת מרותו של פרעה.

ולמרות טרדותיו וגלותו, לא בלבלוהו כל אלו מעבודתו ית', והי' תדיר בתכלית הדביקות בהשי"ת.

בכך מתבטאת מעלתו של יוסף על כל אחיו: לפי דרגתם הרוחנית של השבטים, היו מוכרחים להתנתק מענייני וטרדות העולם. ואילו היו עוסקים במסחר או נתונים בגלות, הי' הדבר מפריע לעבודתם הרוחנית. ואילו יוסף הי' בדרגה רוחנית געילת ביותר, עד שהי' מסוגל להתעסק בטרדות גשמיות עצומות, תחת שליטת פרעה, ועם זאת להישאר דבוק בהשי"ת בתכלית השלמות.

יעקב אבינו הי' מרום לחלוטין מן העולם

והנה, לכאורה מצינו שיעקב הי' דומה ליוסף בעניין היחס לגלות:

יעקב אבינו הי' גם הוא בגלות ושעבוד. יעקב הי' עשרים שנה בבית לבן, ועבד באופן של "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה . . . עבדתיך" (ויצא לא, מ-מא). שעבודו של לבן הי' קשה כל כך, עד שטען כלפי יעקב "הבנות בנותי . . . וכל אשר אתה רואה לי הוא" (שם, מג). ואף אצל יעקב, כמו אצל יוסף, מצינו שלא נחלשה עבודתו הנעלית במאומה, וכפי שהעיד בעצמו "עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי" (וישלח לב, ה ופרש"י).

ואף שלכאורה דומים הם יעקב ויוסף בסוג עבודתם, אין הדבר כן. אלא ישנו חילוק מהותי בין עבודתו של יעקב בגלותו לעבודתו של יוסף במצרים:

האבות הקדושים היו בדרגה רוחנית נשגבה, באופן שהיו מרוממים מן העולם ומן הגשמיות לגמרי. אצל האבות לא הי' חושך העולם נחשב למאומה, והי' מאיר אצלם אור הקדושה תמיד.

וזהו הטעם לכך שהאבות היו רועי צאן. השבטים היו רועי צאן, כאמור, משום שהעולם הפריע לעבודתם, והם ברחו מהפרעות העולם אלא מקום המרעה. אבל אצל האבות הי' זה מטעם אחר לגמרי: הם היו נעלים מן העולם והפרעותיו, ולכן התבטא הדבר גם בגשמיות, שהעולם לא הפריע להם והיו רועי צאן ללא טרדות.

וכך הי' גם בגלותו של יעקב אבינו:

גם בהיותו נתון בגלות לבן, לא הי' צריך יעקב להתעסק עם עניינים גשמיים שיש בהם טרדה לעבודתו ית'. עיסוקו הי' ב"שדה ארם" (הושע יב, יג), והי' רועה צאן, שהיא עבודה שאינה דורשת העמקת הדעת. גם בהיותו בגלות, הי' יעקב יכול לעבודו ית' בלי טרדות של מסחר וניהול עניינים גשמיים.

מצב נעלה זה, שרר גם בעת מלחמתו עם שרו של עשו. סופה של ההתאבקות הייתה ש"שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (וישלה לב, כט). נתברר שיעקב הוא שר ומושל ובעל הבית על כל ענייני העולם, וגם על שרו של עשו, ועד ששרו של עשו הודה על כך בעצמו, וקרא את שמו "ישראל" – כי שרית וגו'. וכל זאת, משום שיעקב הוא למעלה מן העולם והגלות, והרי הוא שולט עליהם.

לעומת זאת, אצל יוסף הי' חושך העולם תופס מקום נרחב, והוא השתעבד בפועל בעבודות קשות ומטרידות ביותר. אמנם, חרף היותו בעומק חשכת טומאת העולם, מכל מקום הצליח יוסף להישאר שלם בעבודת השי"ת, ולהיות בדביקות תמידית בו ית'.

ונמצא אם כן, ששלוש דרגות יש ביחס לגלות ולחושך העולם:

יעקב הי' מרומם מענייני החושך והגלות, וגם הגלות לא הטרידתו מעבודת ה'; השבטים לא היו יכולים להיות בגלות כי הדבר הי' הפרעה לעבודתם; ואילו יוסף הי' בעומק טרדות הגלות, ואף על פי כן נותר בדרגתו הרוחנית הנשגבה.

עבודת יוסף – נתינת כח רוחנית בגלות

על פי מה שנתבאר למעלה בעומק עניין עבודת יוסף, יובן היטב מדוע נקראו בני ישראל לדורות על שם יוסף דווקא:

יוסף הוא זה שמעניק לבני ישראל כח לעבוד את השי"ת ולהישאר דבוקים בו גם בעת של העלם והסתר, כאשר שקועים בעמקי הגלות. והוא סוד מה ש"פרנסם וכלכלם בימי הרעב", שלא הייתה זו פרנסה גשמית בלבד, אלא הי' בזה גם נתינת כח רוחנית לעבוד את השי"ת כראוי גם בימי "רעב" רוחני, בזמנים של גלות והסתרה.

בתקופת הגלות צריכים בני ישראל נתינת כח מיוחדת, בכדי להישאר איתנים בעבודתם גם בזמן של חושך. את הכוח הזה הם מקבלים מיוסף, ועל כן הם נקראים בשמו, בכדי להורות על הירושה והכוח שמקבלים ממנו, להצליח להידבק בבורא ית"ש גם בשעת חושך ו"רעב" רוחני.

פנינים

זדוש ואגדה

ההתמסרות הגדרשת בלימוד התורה

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו

זשנה

לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה (כו, כח. רש"י)

לכאורה תמוה, מדוע הוצרך יעקב לשלוח

את יהודה למצרים "לתקן לו בית תלמוד", והרי

יוסף כבר הי' במצרים, והי' יעקב יכול לתקן את

ה"בית תלמוד" ע"י יוסף?

יש לבאר על פי החילוק שמצינו בין מדריגת

יוסף למדריגות האבות והשבטים, שהאבות

והשבטים בחרו להיות "רועי צאן", כדי להמעיט

את העסק בענייני עולם הזה, שלא יופרעו

מלימוד התורה ועבודת השי"ת, משא"כ יוסף

הצדיק הי' משנה למלך ועסוק ביותר בענייני

מצרים (ראה בכ"ז תורת חיים (לכ"ק אדמו"ר האמצעי

נ"ע) ס"פ ויחי רמב"ד ואילך, ובכ"מ).

והנה, הגם שעיסוקו של יוסף בענייני העולם

לא פגם כהוא זה בדביקותו בהקב"ה, ונשאר

בבחינת מרכבה לאלקות, מ"מ זהו רק הוראה

על גודל מעלת נשמתו וצדקתו. אך בנוגע

ללימוד התורה, שבה צריך האדם להתאחד עם

התורה ביחוד גמור (ראה תניא פ"ה ופכ"ג), צריך

האדם להיות בבחינת "תורתו אומנתו", שכל

עיסוקו יהי' רק בלימוד התורה ולא בדברים

אחרים, כי כאשר עוסק בדברים אחרים איז חסר

בהתאחדותו עם התורה.

וזהו הטעם שלא סמך יעקב על לימוד

התורה של יוסף, כי אף שיוסף הי' מאוחד

ודבוק עם הקב"ה, מ"מ מצד היותו "מושל בכל

ארץ מצרים" לא הי' לימודו בתורה יכול להיות

בתכלית השלימות.

ולכן שלח יעקב את יהודה, שהי' רועה צאן

ומובדל מענייני העולם, כדי להעמיד במצרים

ישיבה שהלומדים בה לא יעסקו כלל בעניינים

אחרים, אלא כל עסקם יהי' בתורה בלבד.

אין להסתפק בבכי'

ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך

ובנימן בכה על צואריו

בכה על שני מקדשים שנתידין להיות בחלקו של בנימן

ועתידין ליחרב ובנימן בכה על צואריו בכה על משכן

שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב

(מה, יד. מגילה פו, ב)

צריך להבין: מדוע בכה יוסף על המקדשות

של בנימין, ובנימן בכה על המשכן שבחלקו

של יוסף - והרי לכאורה הי' ראוי להיפך, שכל

אחד מהם יבכה על חורבן בית המקדש שבחלקו

הוא?

והביאור בזה:

תכלית הבכי' היא להקל על הבוכה. וכנראה

בחוש, שכאשר האדם בוכה על דבר המיצר

ומעיק לו, אין בכחה של בכי' זו לתקן את הדבר

שגרם אותה, אלא שבבכיותו ירווח לו.

ולכן: כשרואה "חורבן מקדשו" של חבריו,

הנה מכיון שעיקר התיקון ובנין ביהמ"ק מחדש

אינו תלוי בו אלא בחבירו, לכן כאשר הענין

נוגע אליו - ישתתף בצעריו של חברו ויבכה ע"ז.

אולם בשעה שרואה אדם את חורבן בית

המקדש ש"ז, או אז אין לו להסתפק באנחה

ובבכי', אלא עליו להשתדל לתקנו ולבנותו

מחדש ע"י שיעבוד עבודתו להביא את הגאולה

הפרטית בנפשו (ראה אגה"ק סי' ד). ואדרבה,

לפעמים הבכי' מחלישה את עבודתו בבנין

בית המקדש שלו, באמרו בלבו כי כבר יצא ידי

חובתו בבכיותו.